

CG1009 Examensarbete, kandidat, klassisk musik, 15 hp

2019

Konstnärlig kandidatexamen 180 hp

Institutionen för klassisk musik

Handledare: David Thyrén

Examinator: Peter Berlind Carlson

Erik Wallin

A Hollywood Concerto

En studie om Korngolds violinkonsert

Skriftlig reflektion inom självständigt arbete

Till dokumentationen hör även följande inspelning: **xxx**

Sammanfattning

Det här arbetet är en skriftlig reflektion inom konstnärligt självständigt examensarbete på kandidatnivå vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Här behandlas kompositören Erich Wolfgang Korngold (1897–1957) med fokus på hans violinkonsert i D-dur, Op. 35 som uruppfördes 1947 i St. Louis. Syftet med studien var att öka förståelsen för Korngold och hur hans musikaliska bakgrund ledde fram till komponerandet av violinkonserten. Här belyses även hur jag som violinist gick tillväga för att instudera och framföra Korngolds violinkonsert för att ge en så bra tolkning av verket som möjligt till min samtid. I studien problematiseras Korngolds violinkonsert som en del av den västerländska konstmusiktraditionen i relation till filmmusik och teman baserade på Korngolds filmiska produktioner. Metodologiskt har jag använt partitur, litteratur och inspelningar som jag valt ut som särskilt relevanta. Studiens resultat indikerar bland annat att Korngolds violinkonsert liksom hela hans gärning, även inom filmmusik, är en del av den västerländska konstmusiktraditionen eftersom han själv aldrig gjorde skillnad på sitt komponerade för filmduken och konsertscenen.

Nyckelord: Erich Wolfgang Korngold, violin, violinkonsert, opus 35, filmmusik, A Hollywood Concerto

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.1.1	Korngold som underbarn.....	1
1.1.2	Korngold och filmmusiken.....	2
1.1.3	Jämförelse med Stravinsky.....	2
1.1.4	Krigsåren och krigsslutet.....	3
1.1.5	Violinkonserten	3
2	Syfte och frågeställningar	5
3	Metod.....	5
3.1.1	Noter och partitur	5
3.1.2	Källor och litteratur	5
3.1.3	Inspelningar	6
4	Analys	6
4.1	Den första satsens uppbyggnad	7
5	Diskussion.....	10
	Referenser.....	13

1 Inledning

Mitt första möte med Korngolds musik var ett uppförande av just violinkonserten under min gymnasietid i Norrköping med Norrköpings Symfoniorkester och violinisten Paul Waltman. Det är dock först senare som jag verkligen börjat lyssna och djupdyka i hans gedigna verkkatalog. Det är mycket med Korngold som fascinerar mig och det är därför som det känns extra inspirerande att skriva det här arbetet. Hans gärning av komponerande i olika genrer i en ständigt föränderlig värld under, mellan och efter två världskrig är något som jag vill belysa och få andra att lära sig mer om. Jag kommer att analysera och jämföra violinkonserten med andra relevanta verk av Korngold och även ställa det i relation till hans samtid.

1.1 Bakgrund

Här beskrivs kortfattat Korngolds bakgrund som underbarn i Wien och därefter som filmmusikkompositör i Hollywood, jämförelse med Stravinsky och vidare tillkomsten av violinkonserten.

1.1.1 Korngold som underbarn

Erich Wolfgang Korngold föddes 1897 i Brno i dåvarande Österrike-Ungern. Familjen flyttade snart till Wien där Korngold växte upp. Hans far, Julius, var en av dåtidens största musikkritiker och hemmet var sofistikerat och kulturellt. Korngolds musikaliska talanger blev tydliga mycket tidigt. De första kompositionerna är från sjuårsåldern och de blev snart mycket avancerade och mogna för att komma från ett litet barn. Ända från början skrev han i en egen stil men tydligt influerad av sekelskiftets progressiva ideal kring harmonik. Wien var under den här tiden en smältdegel av kultur och Korngold fick ta del av den mycket genom sin far. Gustav Mahler var en familjevän som tidigt fick bevittna underbarnet. Han liksom många andra i yppersta skiktet av kompositörer i världen prisade Korngold som ett unikt geni som skulle föra konstmusiken in i det nya århundradet. Korngolds stora genombrott var baletten *Der Schneeman* som han skrev vid 11 års ålder. Den framfördes bl.a. vid en privat föreställning för kejsaren. Efter det kom andra succéer på löpande band som hans Sinfonietta i B-dur, operorna *Violanta* och *Der Ring Des Polykrates*, sviten till *Much Ado About Nothing* och den välkända operan *Die Tote Stadt*. Dessa verk är bara ett axplock ur den otroliga katalog av musik som Korngold skrev innan han var vuxen och den visar i min mening på en kvalité vid den åldern som är mer eller mindre oöverträffad i musikhistorien. Hans musik var mycket populär och hans operor sattes upp regelbundet i Europa. (Carroll, 1997).

1.1.2 Korngold och filmmusiken

1934 skrev Korngold musiken till sin första Hollywoodfilm, *En midsommarnattsdröm*. Han blev tillfrågad av sin gamla vän Max Reinhardt som han tidigare hade samarbetat med i Wien. Korngolds uppdrag var att omarbete Mendelssohns originalmusik till den nya filmen. Det hela blev en framgång och Warner Brothers frågade 1935 om han ville skriva originalmusik till filmen *Captain Blood*. Korngold tackade ja och detta var början på en framgångsrik karriär i Hollywood där han revolutionerade filmmusiken genom att exempelvis föra in operatiska element som karaktärers ledmotiv, tydligt influerad av Wagner. Han skrev också symfoniskt för filmduken som ingen annan hade gjort innan honom, något som sedan dess har blivit mycket vanligt i filmmusik. När Nazi-Tyskland annekterade Österrike 1938 var Korngold återigen i Hollywood för att skriva musiken till *Robin Hood*. Eftersom Korngold var jude så stannade han i USA och återvände inte till Europa förrän efter kriget. Han var väl medveten om den allvarliga situationen och hotet som alla judar i Österrike nu hade över sig. Lyckligtvis så fick han iväg sin familj till USA innan det var för sent, annars hade de troligtvis blivit mördade av nazisterna i det systematiska folk mordet som snart sattes igång i det naziokuperade Europa. (Carroll, 1997)

Till skillnad från många andra klassiska kompositörer såg Korngold potentialen i filmmusikindustrin. Han fick mycket kritik för sin nya karriärsinriktning, inte minst från sin far som tyckte att han hade svikit sitt öde för att skriva kommersiell filmmusik. Det här var också en tid då atonalitet och serialism var mer och mer på modet och det som hade verkat så spännande och progressivt med den unge Korngolds musik beskrevs nu av många kritiker som reaktionärt och bakåtsträvande. (Carroll, 1997)

1.1.3 Jämförelse med Stravinsky

Igor Stravinsky var en annan kompositör som kom till USA från en framgångsrik karriär som klassisk kompositör i Europa som en konsekvens av andra världskriget. 1940 fick han erbjudande om att göra ett filmmusikprojekt tillsammans med Disney som ville använda musik ur *Våroffer* till sin tecknade film *Fantasia*. Han fick betalt 5000 USD för samarbetet. Stravinsky tyckte dock att musiken gjordes om för mycket och han var missnöjd med resultatet. Trots många andra erbjudanden om välbetalda filmmusikuppdrag så blev det inga fler filmer för Stravinsky, antagligen eftersom han ville vårda sitt rykte som en seriös kompositör och inte behövde pengarna. Sådär beskrev han sina känslor kring filmmusiken och dess funktion i kulturlivet i tidningen *Musical Digest* 1948:

What is the function of music in moving pictures? What, you ask, are the particular problems involved in music for the screen? I can answer both questions briefly. And I must answer them bluntly. There are no musical problems in the film. And there is only one real function of film music namely, to feed the composer! In all

frankness I find it impossible to talk to film people about music because we have no common meeting ground; their primitive and childish concept of music is not my concept. They have the mistaken notion that music, in “helping” and “explaining” the cinematic shadow-play, could be regarded under artistic considerations. It cannot be. / . / . The current cinematic concept of music is foreign to me; I express myself in a different way. What common language can one have with the films? They have recourse to music for reasons of sentiment. They use it like remembrances, like odors, like perfumes which evoke remembrances. As for myself, I need music for hygienic purposes, for the health of my soul. Without music in its best sense there is chaos. For my part, music is a force which gives reason to things, a force which creates organization, which attunes things. Music probably attended the creation of the universe. (*Musical Digest, 1948*)

De här åsikterna står i ganska bjärt kontrast till Korngolds tankar om filmmusikens roll och potential i ett framtida kulturliv. Jag tänker att Korngold med sin gedigna bakgrund i operavärlden har ett lite annat ingångsvärde när det handlar om musik som dramatisk effekt och som ett medel att berätta en historia. Där Korngold ser möjligheter i det nya visuella mediet känner Stravinsky oro för att musiken kommer i andra hand. Det kan man givetvis argumentera för att den gör, samtidigt får kompositören en chans att nå ut till en större publik i och med den blomstrande kommersiella filmindustrin, något som var helt nytt på 30-talet.

1.1.4 Krigsåren och krigsslutet

Los Angeles blev ett nytt hem för många kompositörer och konstnärer som hade flytt det allt mer militanta och instabila Europa. Många fick svårt att försörja sig eftersom alla deras gamla kontakter och inkomstkällor hade varit i Europa. Korngold var ett undantag på grund av hans kontrakt med Warner Brothers. Där hade han en stabil inkomstkälla, något som var nödvändigt då han nu hade en stor familj att försörja som var helt ny i USA. Korngold skrev enbart filmmusik under de här åren, han gav dock en del konserter i USA med sin tidigare musik. När Hitler till slut hade besegrats så ville Korngold återvända till Wien och återuppta sin karriär där. Detta visade sig vara svårare än vad han hade trott. Europa var i ruiner och i musiken ansågs hans senromantiska stil daterad och påminde om tredje rikets kulturideal, detta trots att Korngolds musik hade varit förbjuden av nazisterna på grund av att han var jude. (Haas, 2015)

1.1.5 Violinkonserten

Efter krigsslutet återupptog Korngold sitt komponerande av konsertant musik och de första verk som färdigställdes var violinkonserten (op. 35) och hans tredje stråkkvartett (op. 34). Här använder sig Korngold av teman från flera av filmerna som han hade komponerat musik till. I den första satsen hittar vi teman från *Another dawn* (1937) och *Juarez* (1939). Konserten uruppfördes i St. Louis med Jascha Heifetz som solist. Inför premiären skrev Korngold en

opublicerad artikel där han beskrev sina känslor inför uppförandet av violinkonserten:

I want a confirmation, an answer to a question of decisive importance for me: is a place and a chance for music with expression and feeling, with long melodic themes, formed and developed on the principles of the classic masters-music conceived in the heart and not constructed on paper? Please don't get me wrong. I was never and I am not today, a reactionary or an old-fashioned composer. On the contrary; brought up with the sound of Richard Strauss's *Elektra* and the symphonies of Gustav Mahler (which by the way, still today – after forty and fifty years – are progressive, more daring, and newer than most of certain symphonies written in the last ten years!), I was one of the first ardent admirers of Stravinsky. I remember well the time when I, as a musical child prodigy of eleven and twelve years, baffled and scared the music authorities with my own harmonically ultra-modern composition. But ever since I started... I always remained true to my own beliefs; that music should be melodic, and as an old Viennese master used to preach and teach me – "wohllautend" (well-sounding). The world premiere of my concerto this coming Saturday will be a most important and exciting event in my life. (Carroll, 1997 s. 329)

Citatet ger en mycket intressant inblick i hur Korngold såg på musikscenen vid den här tiden och även i hur han var orolig att hans musik skulle uppfattas. Man kan också uppfatta en kritik mot de samtida modernisterna då han säger att både Mahlers och Richard Strauss musik fortfarande är mer progressiv och utmanande än den mesta musik som skrevs då. Sånär i backspegeln vet vi att Korngold i många år, och kanske fortfarande till viss del, sågs precis på det sätt som han beskriver att han inte vill ses i artikeln. Som en relik från en svunnen tid, ett lovande underbarn som sedan sålde sin själ till Hollywood. Därför anser jag att den här artikeln är en värdefull inblick för alla som vill förstå kompositören Korngold och hans samtid.

Kritiken efter konserten var generellt god och en skribent förutsåg en livslängd på violinkonserten jämförbar med Mendelssohns konsert i e-moll. Korngold var mycket glad över premiären men var orolig för uppförandet i New York två månader senare. Han visste att det var kritiken från de kritikerna som skulle få spridning och att hans stil inte var speciellt mycket på modet hos de mer "snobbiga" kritikerna där. Mycket riktigt var kritiken hårdare där, en skribent från *The New York Times* kallade hånfullt verket för "A Hollywood Concerto" (Carroll, 1997 s. 330)

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbete är att öka min förståelse för kompositören Erich Wolfgang Korngold och hur hans musikaliska bakgrund ledde fram till komponerandet av violinkonserten i D-dur, Op. 35. Jag vill även belysa hur jag ska gå till väga när jag spelar hans violinkonsert. Detta vill jag göra genom att utöka min förståelse för Korngold, hans musik och tiden som han verkade i. Vad betyder musiken och hur talar den till mig idag? Hur talade den till människor under Korngolds levnad, är det samma känslor som frammanas? Genom en gedigen process av övning vill jag med mina tekniska egenskaper på mitt huvudinstrument violin ge en så bra tolkning av verket till min samtid som möjligt.

Jag vill besvara följande frågeställningar:

- På vilket sätt är Korngolds violinkonsert en del av den västerländska traditionen och vad är det som gör konserten till en *Hollywood Concerto*?
- Varför skrev Korngold konserten baserad på teman från sina filmer?
- Vad finns det för likheter och skillnader i violinkonsertens huvudtema från samma tema i filmen *Another dawn*?

3 Metod

I skrivandet av denna uppsats har jag låtit mig informeras och inspireras på olika sätt.

3.1.1 Noter och partitur

I min instudering av verket har jag använt mig av noter från förlaget *Schott* med fingersättnings- och stråkförslag från Florin Illiescu samt ett partitur från *Schott*.

3.1.2 Källor och litteratur

Jag har läst den mest omfattande biografien, *The Last Prodigy* (Carroll, 1997). Boken finns omnämnd under läsvärda biografier i *Grove music online*. Författaren Brendan G. Carroll är också president i *the Korngold Society*. Där har jag kunnat följa Korngolds karriär kronologiskt och ökat min förståelse för kompositören och tiden som han levde och verkade i. Parallellt med att jag läste boken så lyssnade jag på mycket utav musiken som Carroll skriver om under olika delar av boken. Det har givit mig inblick i den musikaliska progressionen från barn till vuxen och självklart större kunskap om Korngolds tonspråk. Jag har även sett några nämnvärda dokumentärer i ämnet. En BBC-dokumentär som jag hittade på Youtube som fokuserade på Korngolds cellokonsert som var en del av filmmusiken till filmen *Deception*

och en annan där författaren Bee Wilson djupdyker i Alma Mahlers liv, hennes anti-semitism och hennes relationer med bl.a. Gustav Mahler och Korngold. Det är lite extra intressant eftersom Korngolds violinkonsert är dedikerad till just Alma Mahler. Vidare har jag fått hjälp i instuderingen och interpretationen av själva musiken av min violinlärare vid KMH, Bartosz Cajler. Jag har även fått möjligheten att vid en mästartkurs vid KMH i november 2018 spela för den världsberömda violinisten Priya Mitchell. Det var mycket berikande att få ta del av hennes åsikter om musiken då hon själv nyligen spelade in olika kammarmusikverk av Korngold på skivan *The Korngold Project Part 1*.

3.1.3 Inspelningar

När det kommer till inspelningar av violinkonserten så finns det i min mening en handfull som sticker ut på ett bra sätt. En är naturligtvis Jascha Heifetz liveinspelning med New York Philharmonic Orchestra och Efrem Kurtz från 1947. Den är unik eftersom Heifetz och Korngold arbetade tätt tillsammans inför premiären och vi kan därför utgå ifrån att den här inspelningen är ungefär så som Korngold ville att det skulle låta. Gil Shahams inspelning med Berliner Philharmoniker och Zubin Mehta från 2015 är en väldigt annorlunda inspelning jämfört med Heifetz men den är fräck och uppfriskande. Nikolaj Znaider med Wiener Philharmoniker och Valery Gergiev är en fantastisk inspelning där Znaider briljerar med sin fantastiska teknik och stora klang. För mig den mest rörande inspelningen av andra satsen. Till sist vill jag nämna österrikaren Benjamin Schmidts liveinspelning med Wiener Philharmoniker och Seiji Ozawa. En personlig och intim inspelning med musikerskap som går rakt igenom.

4 Analys

Här följer en kortare analys av första satsen i Korngolds violinkonsert där jag går igenom huvudtemat och sidotemat, deras egenskaper och orkestreringen i satsen.

Orkesterns besättning:

2 Flöjter (1 dubblerar piccola)
2 Oboer (1 dubblerar engelskt horn)
2 Klarinetter i Bb
1 Basklarinett i Bb
2 Fagotter

4 Horn i F
2 Trumpeter
1 Trombon

Pukor

Glockenspiel

Xylofon

Vibrafon

Cymbaler

Bastrumma

Gong

Rörklockor

1 Harpa

1 Celesta

Violin I

Violin II

Viola

Violoncello

Kontrabas

4.1 Den första satsens uppbyggnad

Exposition, huvudtemat i D-dur presenteras (takt 1-18)

Mindre solokadens (takt 19-29)

Huvudtemat i D-dur i orkestern (takt 30-36)

Rörligare mer virtuost parti för solostämman, rytmiskt rakare. ”överledning” (takt 37-58)

Orkestral överledning till sidotemat. Material från huvudtemat (takt 59-66)

Sidotema F#-moll (takt 67-91)

Huvudtema C-dur i orkestern (takt 92-98)

Solokadens (takt 99-128)

Huvudtema D-dur (takt 128-145)

Överledning till sidotema (takt 146-155)

Sidotema B-moll (takt 156-175)

Coda (takt 176-187)

Den första satsen är till stor del byggd kring huvudtemat hämtat från *Another dawn*.

The musical score consists of four staves. The top staff is for Violin, starting with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. It is marked 'Moderato Nobile' and begins with a dynamic of *p*. The second staff is for Violin I (Vln.), starting at measure 7, marked 'a tempo'. The third staff is for Violin II (Vln.), starting at measure 12, marked 'mf'. The fourth staff is for Violin III (Vln.), starting at measure 15, marked 'poco stringendo'. The score includes various tempo changes such as 'espr.' and 'Poco rit.', and dynamic markings like *mp* and *mf*. It also features performance instructions like 'poco stringendo' and musical notations including slurs, accents, and triplets.

Temat karaktäriseras av det stigande kvartsintervallet. Det är något som jag upplever som väldigt "Korngoldskt". Exempel på andra verk att jämföra med är huvudtemat i hans Sinfonietta op. 5 och tredje satsen i hans Stråkkvartett nr. 3 op. 34. Temat är mycket lyriskt och har en känsla av expanderande. Bara på de första fem tonerna spelar soloviolinerna över tre oktaver. Korngold har visat tydligt med *crescendi* och *diminuendi* hur han vill att temat ska fraseras.

Det här är början på den första satsen och soloviolinerna ackompanjeras av en mustig orkesterklang från starten. Harpan ger färg åt öppningen som sedan går över i en klang av stråktremolo från violiner och viola samt en lång baston från cello och basklarinett tillsammans med ett lågt horn. I takt 8 förändras klangen helt och vi får en ljus orkestrering helt utan bastoner innan det första motivet kommer tillbaka i takt 13 där orkestreringen återigen är rik och nästan alla instrument i orkestern spelar.

Sidotemat:

The image shows a musical score for two parts: Violin and Viola. The Violin part starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. It begins with a whole rest, followed by a series of eighth notes and quarter notes, with phrasing slurs. The tempo markings 'Più', 'a tempo accel.', and 'a tempo' are placed above the staff. The Viola part starts with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 3/4 time signature. It begins with a whole note chord, followed by eighth notes and quarter notes, also with phrasing slurs. The tempo markings 'Più' and 'a tempo accel.' are placed above the staff. The score ends with a double bar line.

Sidotemat är precis som huvudtemat hämtat från Korngolds filmmusikkompositioner, den här gången från *Juarez* (1939). I filmen är det här temat kärlekstemat. Det är ett mycket intimt och sångbart tema där man verkligen kan höra Korngolds bakgrund som operatörsättare. Korngold har noggrant noterat många små tempoförändringar som ännu mer förhöjer det senromantiska expressiva uttrycket i musiken. Orkestreringen är luftig med instrument i mellanregistret som förstärker det intima uttrycket. Där finns också harpglissandi som utsmyckning. Klarinetten och celestan står för små melodiska inslag som ett svar på soloviolinens långa ton. Korngold varierar också orkestrerns klangfärg genom att i första repetitionen av temat använda violin och viola som ackordinstrument och i andra repetitionen (från takt 6 i sidotemat) använda sig av klarinett och flöjt. Det ger progression och liv till sidotemat och här tycker jag att Korngold verkligen visar upp sin fantastiska förmåga att orkestrera på ett intressant och varierat, men ändå avskalat, sätt.

När jag övar på den första satsen så fokuserar jag mycket på att hitta rätt karaktär och sinnesstämning åt varje motiv. Det finns så många plötsliga skiften i musiken som måste komma fram tydligt för att verkligen ge liv åt musiken. Jag tänker mycket på Korngolds bakgrund som operatörsättare vilket influerat hans filmmusik och i förlängningen den här violinkonserten. Korngold är ofta noggrann med att visa vad han har tänkt och skriver ut det i noterna. Ett exempel är takt 1-4 och 5-8, två fraser där temat utvecklas och når en höjdpunkt i den andra frasen. Från takt 5 skriver Korngold *espressivo*. Det tolkar jag som att de första fyra takterna ska vara stolta och mer värdiga (eftersom han skriver *Moderato Nobile* i början av satsen) men att det från takt 5 blir som att musiken verkligen vill någonstans och har lite mer desperation.

5 Diskussion

Syftet med denna skriftliga reflektion var att öka min förståelse för Korngold som kompositör och hur hans musikaliska bakgrund – först som konstmusikaliskt underbarn i Wien och därefter som framgångsrik filmmusikkompositör i Hollywood – ledde fram till komponerandet av hans violinkonsert. Jag har även belyst hur jag går tillväga när jag spelar violinkonserten. Syftet har konkretiserats och bearbetats genom tre frågeställningar som här besvaras. Därefter diskuteras vidare studiens resultat.

Hur Korngolds violinkonsert är en del av den västerländska traditionen och vad som gör den till en ”Hollywood Concerto”

Jag skulle vilja börja att besvara den här frågan med ett citat från en artikel skriven av Korngold när han stod på toppen av sin filmmusikkarriär.

I have often been asked whether, in composing film music, I have to consider the public's taste and present understanding of music. I can answer that question calmly in the negative. Never have I differentiated between my music for the films and that for the operas and concert pieces. Just as I do for the operatic stage, I try to invent for the motion picture dramatically melodious music with symphonic development and variation of the themes. (Carroll, 1997 s. 299)

Här beskriver Korngold tydligt hur han ser på sitt komponerande för filmduken och att han inte gör skillnad på vilket syfte musiken ska uppfylla. Att musiken eventuellt låter annorlunda menar han istället beror på vad han upplever passa för den givna situationen. Det här väcker en annan fråga hos mig. Hur hade Korngolds musik från 1930- 40- och 50-talet låtit om han inte hade verkat som filmmusikkompositör? Hade violinkonserten skrivits och hur hade exempelvis huvudtemat skiljt sig? Det är frågor som inte kan besvaras men det är intressant att fundera kring.

Men för att besvara den första frågan så tänker jag att Korngolds kompositioner från Hollywood är en förlängning på hans kompositionskarriär i Europa och därav är violinkonserten som är byggd kring material från hans tid i Hollywood absolut en del av den västerländska konstmusiktraditionen på alla sätt. Det är viktigt att förstå att filmmusik då och nu är två vitt skilda saker. Det fanns ingen tradition för hur filmmusik skulle låta. Korngold använde helt enkelt sin musikaliska kompetens från sitt liv i Wien för att tonsätta de dramatiska skeenden som visades för honom på den vita duken. Jag ser på Korngolds musik från Hollywood som ett slags vägsäl. Å ena sidan kan man titta bakåt och se Korngolds tidigare karriär och alla influenser från Wien och resten av Europa. Wagner, R. Strauss, Mahler, Puccini och så vidare. Tittar man istället framåt så kan man se en gigantisk

filmmusiktradition som har växt fram ur det som Korngold skapade. Det är många som idag säger att Korngolds musik, inte bara den som är skriven för filmer utan hans tidiga verk, har filmiska drag, men det tycker jag är att se på det från fel sida av historien. Jag ser det snarare som att Korngolds unika senromantiska tonspråk passade väldigt bra för den framväxande filmindustrin och har påverkat kompositörer hela vägen fram tills idag.

Varför Korngold skrev violinkonserten baserad på teman från sina filmer

När kriget i Europa var över hade Korngold blivit 48 år gammal. Han hade i ungefär tio års tid skrivit filmmusik, tio utav åren som kanske för många är tiden i livet när man står på toppen av sin kreativa förmåga. Korngold var mån om att allt arbete han hade lagt ner inte skulle glömmas bort och valde därför mycket medvetet att inkorporera sina bästa idéer från filmerna i nya kompositioner. Hans kontrakt med Warner Bros gav honom alla rättigheter till musiken. (Carroll, 1997 s. 319). Korngolds farhågor för att musiken skulle glömmas bort var välgrundade. Inte många av filmerna som han arbetade med visas idag, men musiken som han vävde in i nya kompositioner lever kvar i mycket högre grad. Att återanvända material var heller inte något främmande för Korngold precis som att det inte hade varit det för andra hyllade tonsättare som Mahler, Beethoven eller Händel som alla flitigt återanvände material i sina kompositioner. Eftersom Korngold som jag i studien påvisat inte differentierade sin musik för film från annan musik så var det heller inte främmande att använda filmmusikmaterial i exempelvis violinkonserten.

Om likheter och skillnader mellan violinkonsertens huvudtema och temat i filmen *Another Dawn*

Jag har använt mig av skivan *Korngold: Another Dawn, Escape me never* från 1996 när jag har studerat filmmusiken från *Another Dawn*. Det är den enda adekvata inspelningen som jag lyckats hitta. De 16 första takterna i violinkonserten där huvudtemat presenteras kan man melodiskt återfinna i filmmusiken från *Another Dawn*. Där har egentligen inte Korngold ändrat på någonting förutom det uppenbara med instrumentationen för att det ska bli till en violinkonsert. Även i filmmusiken finns dock delar av huvudtemat orkestrerat för soloviolin. Precis som i violinkonserten så varieras temat, dock inte på samma sätt som i violinkonserten, på olika sätt de gånger som det återkommer.

Känslan när man jämför de två är dock lite olika då temat i filmen inte klingar alls lika lyriskt och sångbart som det gör i violinkonserten. Orsaken till detta är sannolikt att temat i filmen är ett kärlekstema medan man i konserten inte får den kopplingen. Korngold ger satsen namnet *Moderato Nobile* vilket mer pekar mot ett stolt och värdigt spelsätt.

Min uppfattning är att Korngolds rykte som kompositör är gott idag, i alla fall bland musiker från min generation. Det beror säkerligen på att musiken spelas ganska flitigt och man kommer i kontakt med den ofta. Brendan Carroll berättar i sin bok hur otroligt lite som fanns skrivet om Korngold när han började intressera sig för honom på 1970-talet och vilken renässans hans musik har haft sedan dess. Boken kom ut 1997 och nu, 22 år senare, är känslan att han fortfarande blir mer och mer känd för varje år. Carroll skriver mycket om Korngolds filmmusikkompositioner och beskriver dem ofta som mästerverk. Det är den delen av Korngolds verkkatalog som jag upplever är minst uppskattad idag men det kan ju bero på annat än kompositionens kvalitet. Det är till exempel mycket svårt att få tag på inspelningar av musiken, så om man vill höra den måste man ofta se på filmen vilken också kan vara svårt att få tag på. Kanske kommer vi att få en renässans även för Korngolds original-filmmusik om några år. När det kommer till mitt framförande av violinkonserten så känner jag att min utökade insikt i alla aspekter av Korngolds liv och musik har givit mig mycket värdefulla verktyg och inspiration i interpretationen av musiken.

Referenser

Partitur

Korngold, Erich Wolfgang (1945) *Concerto in D Major for Violin and Orchestra*.
Mainz: Schott.

Litteratur

Carroll, Brendan G. (1997). *The Last prodigy*. Milwaukee: Hal Leonard Corporation.

Internet

Musical Digest (1948)

Hämtat: 2019-04-18

https://www.cengage.com/music/book_content/049557273X_wrightSimms/assets/ITOW/7273X_79_ITOW_Stravinsky_%20on_Film.pdf

Haas, Michael (2015) *Forbidden Music: The False Myths And True Genius Of Erich Wolfgang Korngold*.

Hämtat: 2019-04-18

<https://forbiddenmusic.org/2015/07/18/the-false-myths-and-true-genius-of-erich-wolfgang-korngold/>

Inspelningar

Heifetz, Jascha (1947) *Jascha Heifetz plays the Korngold Violin Concerto*. Efrem Kurtz, New York Philharmonic Orchestra. <https://www.youtube.com/watch?v=Z-ccNCCyL8s>

Schmid, Benjamin (2018) *Salzburger Festspiele 2004: Erich Wolfgang Korngold – Violin Concerto op. 35*. Seiji Ozawa, Die Wiener Philharmoniker. Oehms Classics.

Shaham, Gil (2015) *Erich Wolfgang Korngold – Violin Concerto in D major*. Zubin Mehta, Berliner Philharmoniker. <https://www.digitalconcerthall.com/en/concert/22385>

Znaider, Nikolaj (2009) *Brahms & Korngold: Violin Concertos*. Valery Gergiev, Die Wiener Philharmoniker. RCA Red Seal.